

# LECTIO PRIMA

HOMO LUDENS (CZŁOWIEK ZABAWY). ŻYCIE CODZIENNE.

## CAPITULUM PRIMUM

AB OVO AD MALA (OD JAJKA DO JABŁEK). POSIŁKI, POTRAWY, NAPOJE.

**Gramatyka:** Powtórzenie form czasownika od tematu *praesentis*. *Coniunctivus praesentis activi* i *passivi*. *Coniunctivus imperfecti activi* i *passivi*. Zdania dopełnieniowe z *ut obiectivum*. Zdania celowe z *ut finale*. Czasownik nieregularny *edo, edere (esse), edi, esum*.

*Capitulum*, zdrobnienie od *caput* (głowa), używane jest w znaczeniu: nagłówek, tytuł, rozdział. Pochodzi od niego m.in. fr. wyraz *chapitre* i ang. *chapter*.

Apud Romanos antiquos in principio cenae ova, in fine mala apponebantur, inde proverbium illud *Ab ovo ad mala* originem ducit. Pauperes panem, caseum, varia poma ac holera, nonnumquam pisces, carnem raro edebant, aquam aut vinum cum aqua mixtum bibebant. Divitibus tamen cenae nimis lautae placebant. Moris erat cenantium numerum neque minorem quam Gratiarum neque maiorem quam Musarum esse. Hospitibus ad cenam invitatis servi manus pedesque lavabant, nam convivae in lectis accubabant in triclinio circa mensam positis. Ex una parte servi stabant, ut convivis ministrarent, ut eis cibos ac vini pocula apportarent. Nimia satietas morbos multos efficiebat, itaque Celsus medicus hoc consilium Romanis dat, ut continenter cibos sumant. Cuius in libris, *De medicina* inscriptis, haec leguntur: „Numquam utilis est nimia satietas, saepe inutilis nimia abstinentia: si qua intemperantia subest, tutior est in potione quam in esca. Cibus a salsamentis, holeribus similibusque rebus melius incipit; tum caro adsumi potest, quae assa optima aut elixa est. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coacescit. Ubi expletus est aliquis, facilius concoquit, si, quicquid adsumpsit, potione aquae frigidae includit, tum paulisper invigilat, deinde bene dormit”.

Cicero autem scribit famem optimum condimentum cibi esse. In *Tusculanis disputationibus* has fabulas nobis tradit.

Socrates saepe ad vesperum contente ambulabat. „Quare id facis?” – amici eum interrogabant. Quibus Socrates: „Famem ambulatione obsono – inquit – ut melius cenem”.

# GRAMATYKA

## Coniunctivus

Łaciński *indicativus* oraz *imperativus* znajdują swoje odpowiedniki w języku polskim w trybie orzekającym i rozkazującym, natomiast łaciński *coniunctivus* (tryb łączący) niezupełnie odpowiada polskiemu trybowi przypuszczającemu. Istnieją formy *coniunctivus* dla czasu teraźniejszego (*coniunctivus praesentis*) i wszystkich czasów przeszłych (*coniunctivus imperfecti, perfecti, plusquamperfecti*). *Coniunctivus* występujący w zdaniach głównych może pełnić różne funkcje, wyraża m.in. życzenie, rozkaz, możliwość lub powątpiewanie; tłumaczy się go więc zgodnie z kontekstem. Natomiast *coniunctivus* w zdaniach podrzędnych jest zwykle tłumaczony tak jak *indicativus*.

## Coniunctivus – formy od tematu praesentis

### Coniunctivus praesentis activi i passivi

*Coniunctivus praesentis* tworzymy przez dodanie do tematu *praesentis* czasowników koniugacji II, III i IV cechy **-a-** i końcówek osobowych. Dla czasowników koniugacji I (ich temat kończy się na **-a**) cechą *coniunctivus praesentis* jest samogłoska **-e-** (w miejsce tematycznego **-a**).

#### Koniugacja I

Activum		Passivum	
singularis	pluralis	singularis	pluralis
1. ame-m kochałabym	ame-mus	ame-r byłabym kochany/a	ame-mur
2. ame-s	ame-tis	ame-ris	ame-mini
3. ame-t	ame-nt	ame-tur	ame-ntur

#### Koniugacja II

Activum		Passivum	
singularis	pluralis	singularis	pluralis
1. vide-a-m widziałabym	vide-a-mus	vide-a-r byłabym widziany	a vide-a-mur
2. vide-a-s	vide-a-tis	vide-a-ris	vide-a-mini
3. vide-a-t	vide-a-nt	vide-a-tur	vide-a-ntur

# ĆWICZENIA

## 1. Odpowiedz na pytania związane z tekstem na stronie 6.

1. Quid Romani pauperes bibebant? .....
2. Ubi mensae erant? .....
3. Quod consilium Celsus Romanis dat? .....
4. Quae caro optima est? .....
5. Quid optimum condimentum cibi est? .....
6. Apud quem Dionysius tyrannus cenabat? .....
7. Quid caput cenae apud Lacedaemonios fuit? .....

## 2. Znajdź w tekście synonimy (wyrazy bliskoznaczne) lub antonimy (wyrazy przeciwstawne) podanych słów.

Synonim			Antonim		
1.	cibus		1.	intemperantia	
2.	cena		2.	imbecillus	
3.	edere		3.	raro	
4.	convivae		4.	principium	
5.	ubi		5.	divites	

## 3. Wstaw brakujące orzeczenia.

1. Medicus consilium nobis dedit, ut continenter cibos .....
2. Servi prope mensam stant, ut convivis .....
3. Socrates famem ambulatione obsonabat, ut melius .....
4. Tyrannus Lacedaemonios rogat, ut cibum sapidum .....

## 4. Podane czasowniki zalicz do form *indicativus* lub *coniunctivus praesentis*.

- |                    |                  |
|--------------------|------------------|
| 1. laudatis .....  | 6. dantur .....  |
| 2. scribatis ..... | 7. sumamus ..... |
| 3. doces .....     | 8. sumus .....   |
| 4. portes .....    | 9. amem .....    |
| 5. vincantur ..... | 10. donem .....  |